

(6) ערכין כ"ג, (7) נלקמן נ"ג, כ"מ ח"ק: (8) ושמעו ב"ה, (9) נכחמן נכחמן ב"ה, (10) וז"ל בר חמאי, (11) ד"ה יומא,

תורה אור השלם
1. ובי יגח שור את איש
או את אשה ונת סקול
יסקל השור ולא יאכל
את בשרו ובעל השור
ינף:
שמות כ"ח כ"ה

גלוין הש"ס
תוס' ד"ה אין בו ואע"ג
דהתם לאו קנסא. וכ"כ
תוס' לקמן דף מה ט"ב
ד"ה ל:

מוסף רש"י
שור האצטרין. מנחם
והרג אשם ושמוק הוא
לס (ע"ז טו). אין
נוקקין לנכסי יתומין.
למכור, אלא א"כ
רבות אוכלת בהן. שהיו
מחייבין לעוד לנכסי
משום נכס (ע"ז כ"ג).
משום מזוני. דכל זמן
שליה גובה כמכוסה מות
משלם והו פסקא דיהו
(טו).

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

ל"א.

עין משפט בר מצוה

ב א מ"י פ"ו מלכות
כ"מ הלכה ג סמג עשין
סו טו"ש ע"מ ס"י טו
ספ"ק ה:
בא ב מ"י שם הלכה ג:
בב ג מ"י שם הלכה ו:
בג ד מ"י שם הלכה ה
ועשין בהשנות וצ"מ
ופ"י הלכה ח:
כד ה מ"י שם הלכה ד:
כה ו ז מ"י פ"ב מהל'
מלה ולה הלכה ג
סמג עשין ד טו"ש ע"מ
פ"י קי ספ"ק ה:

משום דהו ליה ממון שאין לו סובעים. אי אמרת ליה דעניי
מאן אחי מצע ליה לדינא אי מצע ליה עני א"ל לעני אחר יהיננא
ליה: **מתני'** שור של חרש שנגח לשור של פקח פטור. בנמ'
מפרש דאין מעמידין אפוטרופוס לשור היטומים
מעמידין אפוטרופוס לשור היטומים
להיות במקום העלים לקיים והועד
בצעליו וגיזים הנוק מנכסי הקרקע
של יתומים אבל תם דגביהו מגופו
הוא והוא מטלטלין אין מעמידין
אפוטרופוס לכך כדאמרין בפ"ק
(דף י:.) שור כסף מלמד שאין צ"ד
נוקקין אלא לנכסים שיש להם אחריות
ואוקימנא ביתמי. ואיכא דאמר טעמא
משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי לאו
בני קנסא יניהו וקשיא לי א"כ מאי
לגבות מגופו דנקט ועוד לקמן
בשמעתין [פ"ג] אמרין במועד למ"ד ד
תמות במקומה עומדת אינה נגזית
מן היטומים מהאי טעמא ולי טעמא
משום קנסא הוא במועד מי הו
קנסא הא לאו בחוקת שימור קיימי:
ומעידין כהן בפני אפוטרופוס.
וקס"ד השתא דהאי מעידין כהן
דקאמר למגבי ח"ג תמות וקשיא
רישא לסיפא ולאחר שלשה עדות
נעשה מועד ומשלם כ"ש מעלייה:
חזר לתפוסו. דקסדר רשות משנה.
מועד שלא מרשות זה ונכנס ליד
בעלים אחרים הרשות משנה את
דין העדאמו: **שור האצטרין.** שמיחד
לנגיחות ומלמדין אותו לכך:
גמ' אין מעמידין אפוטרופוס.
לשור תם של חש"ו להיות אפוטרופוס
במקום בעלים לקיים והועד בצעליו
ויגבה חצי נוקו מגופו: **כתי קאמר.**
שור של חרש שטעה וקטן שנגחו
והוחזקו נגחנין מעמידין להם
אפוטרופוס ולא לגבות ח"ג אלא
לשיא מועד דכי הדר נגח משלם
מעלייה: אין נוקקין. צ"ד לנכסי
יתומין לגבות מהן כלום ואפילו שטר
שכתב אביהם כדמפרש טעמא בנמ'
ערכין [כג]. דיתמי לאו בני מעבד מנהו
יניהו אלא נטר עד דגדלי ומפקי
ליה וגבי והתם מוחינין ליה כמה
מיוצב' ושיניהו בשטר שיש בו

רצית: **אלא אם כן רצית אוכלת כהן.** שיהו אביהן מנכרי
בכרית דחיישינן להפסד שלהן ומוכרין בית דין מנכסיהן ופורעין
אותו חוב: **משום מונו.** שכל זמן שלא יתנו לה כתובה
ניזונת משלם: **דיינא הוא.** ולא קאמר דנוקקין לנכסי יתומים:
ממנעי
פעמים ומעמידין אפוטרופוס שאם יגח רביעית ישלם כ"ש דהניחא אי ליעודי תורה בעינן אלא אי ליעודי גברא בעינן לא ליעודי צדקה
נגיחה ועוד דהאי תנא סבר רשות משנה כדקמני סיפא חזר לתמותו וז"ל דהוחזקו נגחנין רשעים ומשתגעים ליגח כי הדיא דלקמן
דשאלו בחוקת תם דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנין ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים
בשנות אפוטרופוס: **ורב"י** יוהנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לנכרי כדמפרש רב
הוא ברית דרב יהושע דפרק גט פשוט (ב"ב דף קעז. ושם) והתם פסקינן הלכתא כוותיה והכא לא שייך טעמא דלכרי ורבא דהכי נמי
מפ' טעמא בפ' שם היטומים (ערכין דף כג. ושם) משום שזר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר'
יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין בין במלוה הבאה מחמת עלמה ומהו דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין יתומים כאלא בפני בעל
דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף קצ. ג) גבי (ט) חמיה דרבי ירמיה וזין במלוה הבאה מחמת אביהם בשטר המאיים אין נוקקין
משום שזר וזכרי וא"ת אדפרין משית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה תקשה מר' יוסי בר חנינא אדרכי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל
בתרא (סו:.) גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים
או שהיו ערוי מנכסים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אבל בעינן אחר לא וי"ל דשמתא הוא מרמזה קטנים הוא:
דאי אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא
פשע בשור האפוטרופוס ואפי"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע לימתי כדמשמע בהנזקין (גיטין דף נג. ושם:) היינו שלא עבד כלום
משלם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקד (ב"מ דף
מז. ושם:) דההוא תורה דלא ה"ל כתי ושיני וקאמר נימא לאפוטרופוס ויל שלם אמר אנה לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם
והשתא קשה אהדדי ואור"י דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מיניהו אפי' יתומים בין מיניהו בית דין כדמפרש
טעמא

שלא יהא הוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף יא.
ושם) דלית ליה לרבא האי טעמא גבי גירות שנתגיירה
פחותה מנת ג' שנים דמשמע ליה לרבא שאם היתה יכולה למחות
כשהגדילה לא היה לה קנס
שלא יהא הוטא נשכר ונתביה לעניים אמר
רב מרי משום דהווי ממון שאין לו תובעים:
מתני' אשור של פקח שנגח שור של חרש
שוטה וקטן חייב ושל חרש שוטה וקטן
שנגח שור של פקח פטור ישור של חרש
שוטה וקטן שנגח בית דין מעמידין להן
אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס
נתפקח החרש נשתפה השוטה והגדיל
הקטן חזר לתמותו דברי ר"מ רבי יוסי אומר
יהרי הוא בחוקתו ישור האצטרין אינו חייב
מיתה שנאמר יכי יגח ולא שויגיהו:
גמ' הא גופא קשיא אמרת שור של חרש
שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור אלמא
אין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו
אימא סיפא שור של חרש שוטה וקטן שנגח
ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להם
בפני אפוטרופוס אלמא מעמידין להם
אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אמר רבא
הכי קתני ואם הוחזקו נגחנין מעמידין להם
אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס
ומשונין להו מועד דכי הדר ונגח לשלם
מעלייה מעליית מאן רבי יוחנן אמר מעליית
יתומין רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית
אפוטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי (והאמר רב
יהודה אמר רב אסי יאין נוקקין לנכסי יתומין
אלא א"כ רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר
או לשטר שיש בו רבית יאו לכתובת אשה
משום מונו איפוך רבי יוחנן אמר מעליית
אפוטרופוסין רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית
יתומין אמר רבא משום דקשיא דרבי יוחנן
אדרכי יוחנן משוית ליה לרבי יוסי בר
חנינא טועה והא רבי יוסי בר חנינא דידינא
הוא ונחית לעומקיה דדינא אלא לעולם לא
תיפוך ומוזיק שאני רבי יוחנן אמר מעליית
יתומים דאי אמרת מעליית אפוטרופוס
ממנעי

אפוטרופוס כיון דחס רחמנא עליה למ"ד דתמות במקומה עומדת
שאם אין השור שור חצי נוקו אין משלם אלא מגופו:
אלמא מעמידין אפוטרופוס. וא"ת וימא דרישא כגון שלא
היה אפוטרופוס בשעת נגיחה וי"ל דהא מילתא
דפשיעה היא: **ואם** הוחזקו נגחנין. אין לפרש שנגחו שלש
פעמים ומהו דהאי תנא סבר רשות משנה כדקמני סיפא חזר לתמותו וז"ל דהוחזקו נגחנין רשעים ומשתגעים ליגח כי הדיא דלקמן
דשאלו בחוקת תם דמוקי כגון שהכיר בו שהוא נגחן ואפילו הוחזקו נגחנין ג' פעמים לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים
בשנות אפוטרופוס: **ורב"י** יוהנן אמר או לשטר שיש בו רבית. וא"ת והא טעמא דאין נוקקין משום דחיישינן לנכרי כדמפרש רב
הוא ברית דרב יהושע דפרק גט פשוט (ב"ב דף קעז. ושם) והתם פסקינן הלכתא כוותיה והכא לא שייך טעמא דלכרי ורבא דהכי נמי
מפ' טעמא בפ' שם היטומים (ערכין דף כג. ושם) משום שזר והכא לא שייך כלל וא"כ אמאי הו דרבי יוסי בר חנינא טועה וי"ל ר'
יוחנן קאמר בכל ענין אין נוקקין בין במלוה הבאה מחמת עלמה ומהו דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין יתומים כאלא בפני בעל
דין דמי כדמוכח בהגוזל בתרא (לקמן דף קצ. ג) גבי (ט) חמיה דרבי ירמיה וזין במלוה הבאה מחמת אביהם בשטר המאיים אין נוקקין
משום שזר וזכרי וא"ת אדפרין משית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה תקשה מר' יוסי בר חנינא אדרכי יוסי בר חנינא דאמר בהגוזל
בתרא (סו:.) גבי הא דאמר ר' יוחנן וכי מקבלין עדות שלא בפני בעל דין קבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא כגון שהיה חולה או עדים חולים
או שהיו ערוי מנכסים ללכת למדינת הים ושלחו לו ולא בא אבל בעינן אחר לא וי"ל דשמתא הוא מרמזה קטנים הוא:
דאי אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי. מכאן מדקדק הר"ר חיים דאפוטרופוסין לא משלמי אפילו פשעו בשל יתמי דהא הכא
פשע בשור האפוטרופוס ואפי"ה מפטרי ומה שהאפוטרופוס נשבע לימתי כדמשמע בהנזקין (גיטין דף נג. ושם:) היינו שלא עבד כלום
משלם אבל אין נשבעין שלא פשעו דאפילו פשעו פטורים והר"ר שלמה בחור צ"ר יוסף דקדק דמשלמי בפשיעה מההיא דהמפקד (ב"מ דף
מז. ושם:) דההוא תורה דלא ה"ל כתי ושיני וקאמר נימא לאפוטרופוס ויל שלם אמר אנה לבקרא מסרתיה משמע דאם פשע משלם
והשתא קשה אהדדי ואור"י דודאי מחייב אפוטרופוס לשלם בפשיעה ולא ממנעי בין מיניהו אפי' יתומים בין מיניהו בית דין כדמפרש
טעמא

קנס כלל ומשום שלא יהא חוטא
שכר לא אמר דיימין לה הואיל ומן
הדין אין לה אבל הכא דמן הדין
יש לה אלא משום דבעיא למקנסה
סברא הוא דמשום שלא יהא חוטא
שכר מוקמינן לה אדינא ובפרק
אלו נערות (פסו"ט דף לו:.) אית ליה
שלא יהא חוטא שכר בנת ישראל
שגויה משום דמוקימין לה אקדושתה:
אין מעמידין אפוטרופוס לתם
לגבות מגופו. מימא מאי
טעם דאין מעמידין דאין לומר משום
דאין צ"ד נוקקין אלא לנכסים שיש
להן אחריות כדאיתא בפ"ק (דף י:.)
גבי שור כסף ואוקימין ביתמי דלא
דמי כלל דהתם מיירי בהזיקו כתי
האז ומשום דמטלטלי דיתמי לא
משמעבדי לג"מ ואין לומר נמי דהיינו
טעם משום דפלגא נוקא קנסא ויתמי
לאו בני קנסא יניהו דלמ"ד פלגא
נוקא ממנחא מאי איכא למימר ועוד
אפילו במועד למ"ד דתמות
במקומה עומדת אינו גובה ח"ג של
ד תמות * ואע"ג דהתם לאו קנסא
אלא דינא וגם אין לומר משום דליהו
גופיה כי מויק פטור דפגיעתו רעה
ממונו לא כ"ש ובמועד עבדי רבנן
תקנה מפני תיקון העולם דכשהלכו
צעליו למדינת הים יידינן ליה דין
חרש ואע"ג דלא שייך האי טעמא
וגם אין לומר משום דמשלם מגופו
חסו חכמים שלא יפסיד שורו שהוא
דבר מקיים אבל במועד דמשלם
מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל
צ"ח הוא ויכול לסקוקה בזוי וי"ל
דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על
התם שלא ישלם כ"ש הלכך לגבי
יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו צעליו
למדינת הים כיון שאין להם בעלים
גמורים אלא ע"י תקנת צ"ד בהעמדת
אפוטרופוס אקילו ציה רבנן וכן
המועד נמי בצד תמות אין מעמידין

כר א מיי פיו מהלכות
טוק ממון הלכה ד'
ב ב ג מיי שם הלכה ג'
ב ד מיי שם הלכה ו'
וע"ש במ"מ:

טעמא דהניזקין (גיטין דף נב: ושם) אכל כחן דשלג בשביל היתומים ממנין אותו דטוב היה להם שלא היה להם אפוטרופוס אלא בשביל תקנת העולם ממנין אותו כדי שישמור השור שלא יגח אי אמרת דמשלם ממנעי ולא עבדי ובידועלמי דהמקין אמר אחי דר' יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור ככאז שאלו דאמר מיניהו ב"ד ישבע צעי יהוא בר אינש למיתב וזוי בגין דמתקרי מהימן כלומר לא ימנע בשביל כך אם יהיה זקוק לפצוע אם ישפע דשמת הוא שנחשב בכך לנאמן כש"ד ממנין אותו אכל גבי שור אין נחשב לנאמן בשביל מניו זה שאלו זה בשביל תקנת יתומים אלא בשביל שלא יזיק לעולם ואין נחשב אלא כשומר בעלמא ששומר השור שלא יזיק ודרכי יוסי ב"ה ככאז שאלו אפילו יסבור כרבנן אדם מצריח עלמו מן השבועה ואין אדם מצריח עלמו מן המשלומין כלומר בשביל השבועה יהיה נמנע שלעולם לרין לישבע שלא עיכב כלום משלהם ונראה דאפילו נאכד דבר משל יתומים שלא ישבע שלא פשע שאם כן יהיו נמנעים אכל זה אין חושש אם יש עדים או אם מודה (ה) הוא צעמו שפשע לא ימנע אם מוקיין אותו לשלם: **א' בהם פשיטא.** וכ"מ דאשמועי' דמעמידין אפוטרופוס להם א"כ ה"ל למתני ר' יעקב מחייב וחו לא ומדנקט ח"ג משמע דאליטריך דלא נימא נזק שלם:

ולא שפילם אלא פלגא דמועד. ורבה לא צעי לשנויי הכי מדלח קמני ר' יהודה אומר חייב נ"ש ור' יעקב אומר ח"ג ועוד דמשמע ליה לרבה דכיון דלא נטריה כלל ה"ל למתני אין משלם אלא חצי נזק שזהו החידוש ומדקאמר משלם ח"ג משמע דקמ"ל דמשלם אפילו ח"ג אכל השתא דנטריה שמירה פחותה חידוש הוא דקמ"ל דמשלם אפילו ח"ג ועוד דמשמע ליה ח"ג מגופו כסתם ח"ג דנכל מקום: **אדמוקין** זה במועד דוקמיה בתם. תימה דמעיקרא הוה פריך אי בתם פשיטא ולא הוה צעי למימר דלחא לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם כדפי' לעיל דלח כן ה"ל למימר רבי יעקב מחייב והשתא פריך לאוקמיה בתם וי"ל דהשתא דלחא אדעתיה דאמר דתמות במקומה עומדת לא מני' למתני רבי יעקב מחייב דאליטריך להזכיר ח"ג לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם ואי הוה תני מחייב הוה מוקמינן לה במועד אכל חס פטור דאין מעמידין אפוטרופוס לתם ואליטריך לאשמועינן דמועד משלם נ"ש לאפוקי ממ"ד דתמות במקומה עומדת אכל מעיקרא דלא הוה אסיק אדעתיה דתמות כו' פריך שפיר אי בתם פשיטא דאי לאשמועינן מעמידין אפוטרופוס לתם אתא לתני מחייב והוה מוקמינן ליה בתם דלמועד לא אליטריך:

שור
אפוטרופוס לתם דאשמועינן (י) ליה בתמיתא בתרייתא דאמר אין מעמידין הלכך ע"כ קמיתא נמי דמועדות: **אלא לרבה דאמר לא פליגי.** ואית ליה לר' יעקב מעמידין אפוטרופוס לתם: **אדמוקין** לה. לקמיתא במועד לוקמא בתם: **אי**

ממנעי ולא עבדי. אפוטרופוס: מעלייה אפוטרופוס. שלא שמרהו כראוי: וחורין ונפרעין מן היתומים לבי גדלי. דאי לא ממנעי ולא עבדי: חור לנפשו. לקמן מפרש מאי קאמר: מאי הרי הוא נסמוסו דקאמר סומכוס. ברישא: **אילימא דלא מייעד.** בשלם נגיחות לשלם מעלייה כשהוה: **הא מדקסני סיפא נתפקה הכרש שור לסמוסו.** דקסנר רשות משנה מכלל דמעיקרא אייעד ליה: **הרי הוא נסמימוסו.** דלא גבי נגיחות תמות מיניה דאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו: **רשות משנה.** הרשות שנשנתה לה שאלא מידי אפוטרופוס ונכנס לרשות צעלים משנה את העדלתו: **ה"ג ר' יעקב משלם ח"ג: במאי עסקינן.** דאליטריך ליה למתני ח"ג ולא תנא רבי יעקב מחייב: אי **דעבד ליה שמירה.** מעולה ונפרעה ציליה או שפלויה לטקין משום הכי פטור ליה מנזק שלם כלל לא צעי לשלומי: **ואי דלא עבד ליה שמירה.** מעולה כוליה נזק צעי לשלומי: **שמירה פחותה.** נעל בפניה כראוי ואמרינן [לקמן] (ד' ה:): דלת שיכולה לעמוד כרות מלפניה זהו כראוי והיינו שמירה פחותה אכל רוח שאינה מלפניה ולאטריך לאשמועינן דמשתלם ח"ג ולא כולו ולאפוקי מהני תנאי דפליגי בשליה פירקין (מה:): דאיכא למ"ד דפטור ואיכא דמחייב ליה נזק שלם ואשמועינן הכא דרבי יעקב סבר לה כרבי יהודה דאמר בשליה פירקין [שם] צמועד סגי ליה בשמירה פחותה דמיתרי ציה קראי ומפטור מנזק שלם ומיהו בחצי נזק מחייב כדאמרינן לקמן [שם] לא פטור ר' יהודה אלא על דהעדלה שזו אכל דתמות במקומה עומדת ותם לא סגי ליה בשמירה פחותה דלא מיתרי ציה קראי ושל"ג דהך דתמות מגופיה משתלם אית ליה לר' יעקב מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופיה כרבנן דפליגי עליה דסומכוס לעיל: **ולא פליגי.** ר' יעקב ורבי יהודה: **ולאבי דאמר פליגי במאי פליגי.** אי בתם לא קאמר רבי יהודה נ"ש ואי צמועד ושמירה פחותה הא שמעינן ליה לרבי יהודה אפילו בשור של פיקח ח"ג ותו לא ואי בדלח נטריה כלל מאי טעם דר' יעקב: **ולא נטריה כלל.** וקאמר רבי יהודה נ"ש החצי מן העלייה והחצי מן גופו דשמעינן לרבי יהודה לקמן דכל חס ונעשה מועד דתמות במקומה עומדת ומגופו נגבית והאי אע"ג דלית ליה צעלים צעי דעה מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו דתמות: **ורבי יעקב סבר לה כרבי יהודה בחדא.** דכל חס ונעשה מועד **הוה בחדא.** דכל חס ונעשה מועד מגופו הלכך פטור מלד תמות דבהך פליגי עליה דקסנר אין מעמידין אפוטרופוס לתם כו': **בשלתא לאבי דאמר פליגי שפיר.** מוקי לה במועד למתיתא קמיתא דנתם ליכא לאוקמא לאשמועינן דמעמידין

ממנעי ולא עבדי. אפוטרופוס: מעלייה אפוטרופוס. שלא שמרהו כראוי: וחורין ונפרעין מן היתומים לבי גדלי. דאי לא ממנעי ולא עבדי: חור לנפשו. לקמן מפרש מאי קאמר: מאי הרי הוא נסמוסו דקאמר סומכוס. ברישא: **אילימא דלא מייעד.** בשלם נגיחות לשלם מעלייה כשהוה: **הא מדקסני סיפא נתפקה הכרש שור לסמוסו.** דקסנר רשות משנה מכלל דמעיקרא אייעד ליה: **הרי הוא נסמימוסו.** דלא גבי נגיחות תמות מיניה דאין מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו: **רשות משנה.** הרשות שנשנתה לה שאלא מידי אפוטרופוס ונכנס לרשות צעלים משנה את העדלתו: **ה"ג ר' יעקב משלם ח"ג: במאי עסקינן.** דאליטריך ליה למתני ח"ג ולא תנא רבי יעקב מחייב: אי **דעבד ליה שמירה.** מעולה ונפרעה ציליה או שפלויה לטקין משום הכי פטור ליה מנזק שלם כלל לא צעי לשלומי: **ואי דלא עבד ליה שמירה.** מעולה כוליה נזק צעי לשלומי: **שמירה פחותה.** נעל בפניה כראוי ואמרינן [לקמן] (ד' ה:): דלת שיכולה לעמוד כרות מלפניה זהו כראוי והיינו שמירה פחותה אכל רוח שאינה מלפניה ולאטריך לאשמועינן דמשתלם ח"ג ולא כולו ולאפוקי מהני תנאי דפליגי בשליה פירקין (מה:): דאיכא למ"ד דפטור ואיכא דמחייב ליה נזק שלם ואשמועינן הכא דרבי יעקב סבר לה כרבי יהודה דאמר בשליה פירקין [שם] צמועד סגי ליה בשמירה פחותה דמיתרי ציה קראי ומפטור מנזק שלם ומיהו בחצי נזק מחייב כדאמרינן לקמן [שם] לא פטור ר' יהודה אלא על דהעדלה שזו אכל דתמות במקומה עומדת ותם לא סגי ליה בשמירה פחותה דלא מיתרי ציה קראי ושל"ג דהך דתמות מגופיה משתלם אית ליה לר' יעקב מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופיה כרבנן דפליגי עליה דסומכוס לעיל: **ולא פליגי.** ר' יעקב ורבי יהודה: **ולאבי דאמר פליגי במאי פליגי.** אי בתם לא קאמר רבי יהודה נ"ש ואי צמועד ושמירה פחותה הא שמעינן ליה לרבי יהודה אפילו בשור של פיקח ח"ג ותו לא ואי בדלח נטריה כלל מאי טעם דר' יעקב: **ולא נטריה כלל.** וקאמר רבי יהודה נ"ש החצי מן העלייה והחצי מן גופו דשמעינן לרבי יהודה לקמן דכל חס ונעשה מועד דתמות במקומה עומדת ומגופו נגבית והאי אע"ג דלית ליה צעלים צעי דעה מעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו דתמות: **ורבי יעקב סבר לה כרבי יהודה בחדא.** דכל חס ונעשה מועד מגופו הלכך פטור מלד תמות דבהך פליגי עליה דקסנר אין מעמידין אפוטרופוס לתם כו': **בשלתא לאבי דאמר פליגי שפיר.** מוקי לה במועד למתיתא קמיתא דנתם ליכא לאוקמא לאשמועינן דמעמידין

אפוטרופוס לתם דאשמועינן (י) ליה בתמיתא בתרייתא דאמר אין מעמידין הלכך ע"כ קמיתא נמי דמועדות: **אלא לרבה דאמר לא פליגי.** ואית ליה לר' יעקב מעמידין אפוטרופוס לתם: **אדמוקין** לה. לקמיתא במועד לוקמא בתם: **אי**

(א) ז"ל אמרי יעבידן
(ב) לקמן מ: (ג) (ד) לעיל ית.
לקמן מה: (ד) בס"פ: דהא
שמעינן.

הגהות הב"ח
(א) תוב"ד"ה דלוי אמרת
וכו' או אם יודע הוא
צעמו שפשע:

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

מ.

עין משפט
גד מצוה

(א) [לקמן מה:] (ב) גפיל ס.
מטת ב. (ג) לקמן קב:
ערכין פא. (ד) וני' הענין
אסתמידי פ"י תלמי מלח
השאלה כגון אסתמידי חיי
שהוא נלשון יין חולה.
(ה) ק"פ מעליה (ו) ו"ה
(ז) ו"ה (ח) ו"ה ו"ה
(ט) ו"ה ו"ה ו"ה ו"ה
(י) ו"ה ו"ה ו"ה ו"ה
ט. ד"ה ורענן ונפנהדרין
סו. ד"ה דבר.

אי לר"י. כלומר אי כר"י סבירה ליה דאמר לקמן [מה:] מס לא סגי ליה
בשמירה פחותה כגון דעבד ליה שמירה פחותה: אי לר"א בן
יעקב. דאמר מס סגי ליה בשמירה פחותה כגון דלא עבד ליה
שמירה כלל. ואיטריך לר"י יעקב לאשמועינן דמעמידין אפטרופוס
למס ולהכי תנא ח"נ ולא תנא רבי
יעקב מחייב סתמא דלא מינא
במועד קמיירי וכולה נזקא קאמר
אבל בתם אפילו פלגא נזקא נמי לא
דאין מעמידין: א"ל חדא דאיהו ביה
סריסי טעמא. הואיל וס"ל לרבי דלא
פליגי ר' יעקב ור"י זכולה סבירא
ליה הכי ולהכי אוקמה דלא במועד
ובשמירה פחותה דמשמע מינה דאיהו
ליה לר' יעקב כרבי יהודה דסגי
ליה ללד מועדות בשמירה פחותה ולד
תמות במקומה עומדת ולדידיה לא
סגי ליה בשמירה פחותה ומשמע נמי
דמעמידין אפטרופוס לתם לגבות
מגופו: דקום משנה איכא בינייהו.
בין רבי יעקב לר"י: הרי הוא
בזקופו. שהועד צבית אפטרופוס
ומשמע צבית נ"ש החני מגופו
וחני מעליה ככל תמים שהועד:
משלמין מן העלייה. נזק: ואין
משלמין כופר. היכא דהמית את
האדם: בדניוק שיימינן. כגופו של
מת ובהכי תכפר מניק: נאמרה
סיסה למעלה. לענין דמי ולדות
כאשר ישיית עליו בעל האשה [שמות כא]:
ונאמרה סיסה למטה. במועד שהמית
אם כופר יושם עליו [שם]: כילד משלמין
משלם. דכשלא נזקין האי פלגא
משלם והאי פלגא משלם דלאהיקא
דניוק קפיד רחמנא והאי מטי ליה
נזק שלם אבל כופר כפרה דמניק
הוא ומתרייהו כפרה ענו ובהכי כופר
לא מיכפר: ממשכנין אוחו. גזר
הקדש דמיון דלאו לכפרה אחי משהי
ליה: חייב חטאוס אין ממשכנין
אוחו. דכיון (א) לכפורה חטאיה קבעי
לה לא משהי ליה: אספגרי בקמייהא.
הספגרי ונאלמתי בראשונה: ונפלא
מועד. והיזק צבית שאל: בעלים
משלמין ח"נ ושאלו האי נזק. דנעירותא
דחס מיהא (ב) מקבל עליה ובעלים
הואיל ולא הודיעוהו משלמין החני:
הועד בכיס שאל. שהיזק בחון ימי
שאלתו ג' פעמים: והסוירו לבעלים.
ואח"כ היזק בעלים משלמין חני נזק.
לקמן [ע"ז] מפרש טעמא דקסבר רשות
משנה ופרכין רישא לסיפא: אריא
לא שילי. נעירותא דאריא לא קבילת
עלי דאי מס הוה לא הוה נגח: שסביר
בו שפוא נגחן. אבל לא ידע שנגח ג'
נגיחות הלך נעירותא [דמס] נגח קביל
עליה והוה ל' נגחורי: מגופו. ולא [משלי]:
הוה

אי לר"י דעבד ליה שמירה פחותה ולא עבד
ליה שמירה מעולה אי לר"א בן יעקב דלא
עבד ליה שמירה כלל דחניא ר"א בן יעקב
אומר אחד תם אחד מועד ששמרן שמירה
פחותה פטורין והא קמ"ל ר' יעקב דמעמידין
להן אפטרופין לתם לגבות מגופו א"ל הכי
קאמר חדא דאית ביה תרתי טעמא רבינא
אמר רשות משנה איכא בינייהו כגון דהוה
מועד ונתפקח החרש ונשתפה השומה
והגדיל הקטן ר"י סבר הרי הוא בחזקתו ר'
יעקב סבר רשות משנה: ת"ד "אפטרופוסים
משלמין מן העלייה יואין משלמין כופר מאן
תנא ⁶כופרא כפרה ויתמי לאו בני כפרה
נינהו א"ר חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן
בן ברוקה היא דתניא ⁷ונתן. פדיון נפשו
דמי נזיק ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן
ברוקה אומר. דמי מניק מאי לאו בהא
קמיפלגי דרבנן סברי כופרא ממונא הוא ור'
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר
כופרא כפרה א"ר פפא לא דכ"ע כופרא
כפרה הוא והכא בהא קמיפלגי רבנן סברי
בדניוק שיימינן ורבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקה סבר בדניוק שיימינן מ"מ
דרבנן נאמרה שיתה למטה ונאמרה שיתה
למעלה מה להלן בדניוק אף כאן בדניוק ור'
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר
ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו
כתיב מיהו כי שיימינן בדניוק שיימינן
משבח ליה רבא לר"נ ברב אהא בר יעקב
דאדם גדול הוא א"ל לכשיבא לידך הביאהו
לידי כי אתא לגביה א"ל בעי מינאי מילתא
בעא מיניה שור של שני שותפין כיצד
משלמין כופר ימשלם האי כופר והאי כופר
כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרין האי
חצי כופר והאי חצי כופר כופר שלם אמר
רחמנא ולא חצי כופר אדיתב וקא מעיין בה
א"ל נתנן חייבי ערכין ממשכנין אותן חייבי
חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי
כופרין מאי כיון דכפרה הוא כחטאת ואשם דמי
מחמר חמיר עילויה ולא בעי משכוניה או
דלמא כיון דלחבריה הוא דבעי מיתבא ליה ממונא הוא ולא
חמיר עליה יובעי משכוניה אי נמי כיון דהוא לא חטא וממוניה הוא דאזיק לא
חמיר מילתא עילויה ובעי משכוניה א"ל שבקן ⁷אסתגר בקמייתא: ת"ד "שאלו
בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק הועד
בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום אמר
מר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל חצי נזק
ואמאי לימא ליה תורא שאילי אריא לא שאילי אריא לא חטא וממוניה הוא דאזיק לא
שאלו מועד לא שאילי משום דא"ל סוף סוף אי תם הוה פלגא נזקא בעית שלומי השתא נמי זיל שלים פלגא
נזקא ונימא ליה אי תם הוה משתלם מגופו משום דא"ל סוף סוף את לאו תורא בעית שלומי לדידי ונימא ליה
אם

שור של ב' שותפין. בשני שורים של שנים לא מלי למיבני
לר"י בן זכור דאמר (פסהדרין דף עח.) זכורו עשרה בני
אדם צוה אחר זה האחרון חייב ה"ג האחרון חייב ולי צבת אחת
כולן פטורין ממתה דכמתה צבילם כך ממתה השור ומיון דפטורין
ממתה פטורין מכופר למ"ד לקמן אין
השור כסוקילא אין צבילים משלמין
כופר: כופר אחד אמר רחמנא
ולא ב'. ולע"ג ללגבי חטאת אמר
כפי' המלניע (שם דף נג: ושם) גבי
המוציא ככר לר"ר והוליו שנים
חייבין ומסתמא כל חד חד חייב
חטאת התם כיון דכל חד חייב
אזינוו כרת מיחייב נמי אשגבמו
חטאת ועוד חטאת ללגביה אין
להקפיד אי מציאין שמי חטאות אבל
כופר דלחניו למה יריות זה צמה
שהשור לשנים: כופר שלם אמר
רחמנא ולא חצי כופר. דוקא לענין
כופר דכפרה היא דמסתמא כפרה
שלימה כריכא ⁶אבל לענין המשלומין
אמר לקמן בברכות (דף עא: ה')
בקר ואפילו ה' תלמי בקר וזה אפילו
מקלט שה דפ' אוחו ואת בנו (חולין
דף עט: ודמו [אפילו] מקלט דמו
דכיסוי הדם [שם דף פח:]) ותלי מתנות
דהורע (שם דף קג:.) וזכור ואפילו
מקלט זכור דריש בברכות (דף ג. ושם)
לא שייך לתמוי הכא וההיא (ד' דחומש
ולא חצי חומש דפ' יש זכור [שם]
דף מה:.) שייך טפי והא דמשלם תם
חצי כופר לר' יוסי הגלילי היינו כופר
שלם דדידיה וכן המית מי שחליו עבד
וחליו בן חורין דהשולט (גיטין דף מב:)
דמשלם חצי כופר לירשאים היינו כופר
שלם לדידיה: חייבי כופר מאי.
צורסי הניקו ענמו מנעיה ליה אם
יכולין למשכנו: ולי"מא ליה אי
תם הוה משתלם מגופו. הך פרכא
לית ליה לר"י דאמר לד תמות במקומה
עומדת וכן היא פירכא דהוה
מערקנא ליה לאגמא אבל היא פירכא
דמודיעא ומפטר' אחיה אף אליבא
דל"י ⁶דכיון דליעד לאו קנסא הוא:
לאו תורא בעית אשכחי. ול"ת
אי הוה תם לא הוה משתלם
אלא כמו שהשור שוה והשתתף משלם
כל חצי נזק מהעליה אע"פ שאין
השור שוה כל כך וי"ל דהשתתף נמי
לא משלם אלא בשווי של שור:
אי

תורה אור השלם

1. אם כפר יושם עליו
ונתן פרין נפשו ככל
אשר יושם עליו.
שמות כא ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חייב וכו'
(ב) דלכפורה:
(ג) ד"ה צבילם מ' מיהא
קידול עליה:

גליון הש"ס

גם ונתן פדיון נפשו. ע"י
ערכין דף כ ע"א מדיה:
דמי: שם רמי נזיק. פ"י
ירושלמי ספ"ה דשנועט:
שם רמי מניק. ע"י לקמן
דף פד ע"א תוס' ד"ה
אלא: שם משבח ליה
רבא. כעין זה נרכות דף
לא ע"א תוס': תוס' ד"ה
כופר שלם ב' אבל לענין
המשלום. ע"י כ"ב דף נ
ע"י מות ד"ה ודניק:
ד"ה ולימא ב' רבין
דאיידי. ע"י לעיל דף נ
ע"א תוס' ד"ה אין ולקמן
דף מה ע"י מות ד"ה לא:

בא א מ"י פ"ו מהלכות
נזקין ממון הלכה ד':
בבא א מ"י שם פ"ו הל"ז:
ל ג מ"י שם והלכה ד':
לד ד מ"י שם הלכה ה':
לז ר מ"י פ"ג מהלכות
ערכין הלכה ד':
לח ח מ"י פ"ד מהלכות
מנעיה הקדמות הלכה
ז':
לך ז מ"י פ"ו מהלכות
נזקין ממון הלכה ד':
לח ח ט ר מ"י שם פ"ד
הלכה ח ט ע"ש
השגות ובמ"מ:

מוסף רש"י

מאן תנא כופרא כפרא.
לכפר על זה שהרג שורו
אח האדם (מכות ב.).
דרבנן סבר כופרא
ממונא. שהיזק גופו של
זה ומחייב לירשיו דמי
ההורג (שם). סבר כופרא
כפרא. לכפר על ענמו
שחייב מיהא כ"ד שמיס.
לפיכך יתן דמי ענמו (שם).
בדניוק שיימינן. כהכי
היחא ליה כפרה כי יחייב
דמי נזיק, ולקמיה מפרש
טעמיה (שם). מ"ט
דרבנן. דאילו ר' ישמעאל
מתכבד טעמיה, כיון
דכופרא כפרה, דמי ענמו
צוה למיכר (שם). נאמרה
שיחה למטה. כופר אס
כופר יושם עליו (שם).
ונאמרה שיחה למעלה.
כגונף אשה הרה, כאשר
ישיית עליו בעל האשה
(שם). מה להלן בדניוק.
שמשלם דמי ולדות שמוקו
(שם). ונתן פדיון נפשו
כתיב דמון את הכופר
(שם). ורבנן. אמרי לך, אין
דלמי פדיון נפשו הוא,
דכופרא כפרה, מיהו
בדניוק שיימינן, ובהכי הוא
למניק פדיון נפשו (שם).
ממשכנין אותן. גזר
נגחם לנפיקין ונטול בעל
קמחו (ערכין ב.).